

Återuppstånden

Efter tre års frånvaro återuppstår i sommar en klassisk Stockholmssilhuett: obelisken på Slottsbacken. Den 280 ton tunga och 30 meter höga stenpjäsen är tillverkad av nyhuggen Tossene Bohusgranit.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **STATENS FASTIGHETSVERK**

DET ÄR OROSTIDER NU, och det var orostider även när den gamla obelisken avtäcktes vid Slottsbacken för 220 år sedan, den 30 oktober 1880. Obelisken var en gåva från Gustav III till Stockholms borgerskap, som ett symboliskt tack för vakthållningen under svensk-ryska kriget 1788–1790.

Tidigt uppstod problem med sprickbildning i stenen, trots att granit är en av de mest beständiga stensorterna. Förklaringen låg framförallt i konstruktionen. Obelisken byggdes i sektioner av 17 granittrummor, monterade med järn. När fukt trängde in i fogarna urlakades materialet och rostangrepp skapade spänningar som orsakade sprickor.

Obelisken har lagats kontinuerligt genom åren. År 2012 spärrades ett område runt den av eftersom det fanns risk att förbipasserande skulle träffas av nedfallande sten, och 2017 monterades den ned helt.

– Postamentstenen är med sina drygt

”Den nya konstruktionen blir mer stabil och är inte lika känslig för fukt och temperaturskillnader.”

40 ton det tyngsta blocket. Det finns flera utmaningar i att hantera stenblock av denna storlek och tyngd vid demontering, sågning, passning och montering. I sommar ska vi ha den nyrenoverade obelisken på plats, säger Magnus Roos, projektledare på Statens fastighetsverk.

Den ursprungliga stenen var så kallad Stockholmsgranit, sannolikt från närliggande Ulfunda, som inte bryts längre. När Statens fastighetsverk sökte efter en granit med motsvarande tekniska och estetiska egenskaper kom man fram till att den bohuslänska graniten Tossene Grå, som Hallindens Granit bryter, var den sten som låg närmast.

DEN NYA OBELISKEN består av solida delar i stället för trummor, och den stora utmaningen har varit att få ut tillräckligt stora stenblock att tillverka delarna av. Först vid femte försöket lyckades man få ut ett tillräckligt stort block till själva fundamentet, Postamentstenen.

– Det är en unik och utmanade beställning på flera sätt, samtidigt är det förstas väldigt stimulerande att få chansen att bidra till återskapandet av en viktig kulturhistorisk symbol för både Stockholm och Sverige, säger Jörgen Lundgren, vd för Hallindens Granit.

Hallindens Granit har samarbetat med stenhuggeriet Zaarstone där grundaren Ted Zaar, en av Sveriges skickligaste stenhuggare och ofta anlitad i konstprojekt, har bearbetat delar av obelisken i sin verkstad i Skåne.

– Det är alltid lika roligt och spän-

nande att få arbeta med något som kommer att vara en symbol och attraktion under många hundra år framåt, säger han.

Redan förra våren monterades granitblocken i det trappstegsformade fundamentet. För att den nya obelisken ska stå mer stabilt än den förra kommer den att vara uppbyggd kring ett stag, en centrumpåle i rostfritt stål, i mitten. Det underjordiska garaget under Slottsbacken har också stämpats upp för att klara den fulla tyngden av 280 ton.

Arbetet med monteringen pågår fram till och med sommaren.

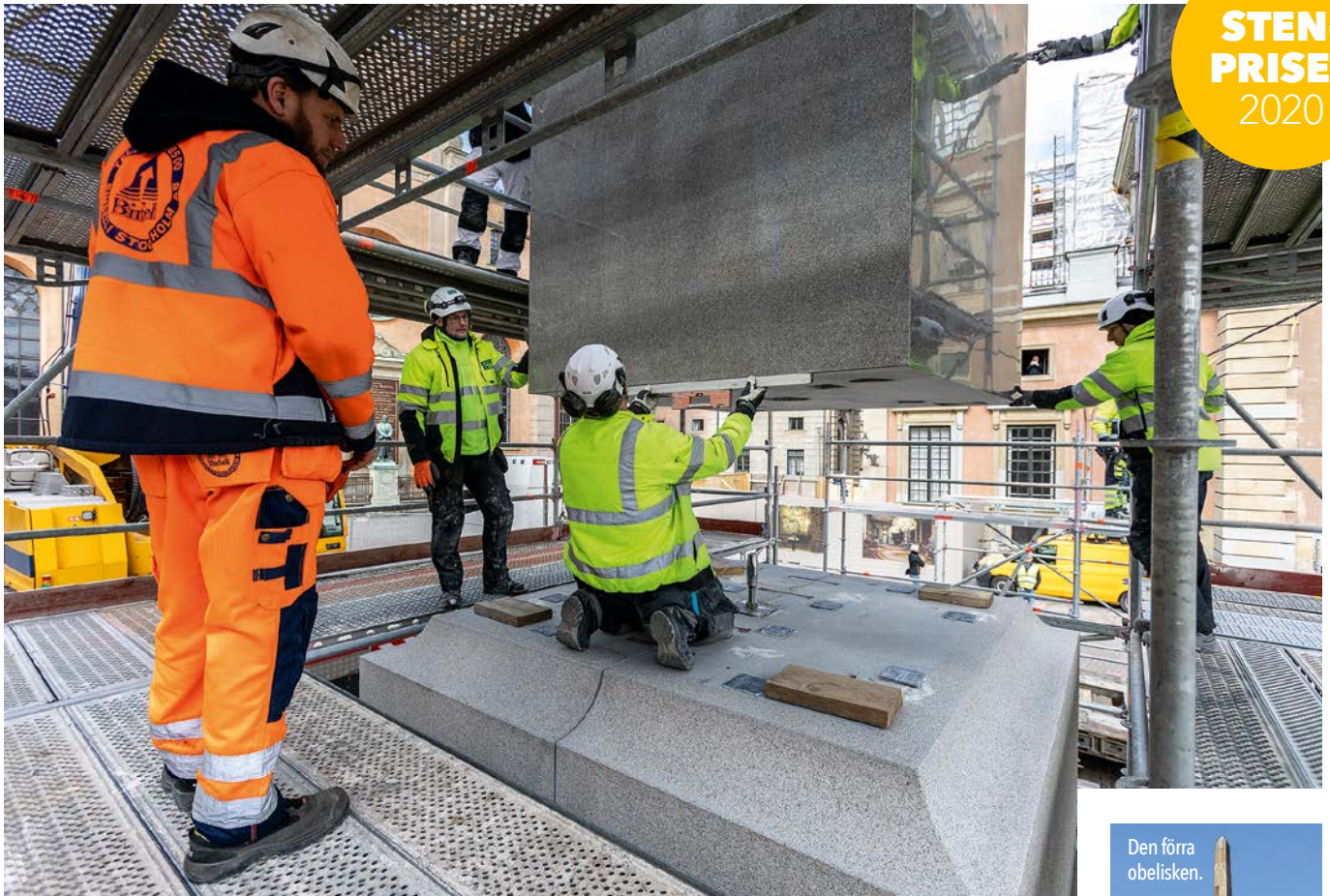
– Den nya konstruktionen blir mer stabil och är inte lika känslig för fukt och temperaturskillnader, säger Mikael Medin, vd för Närkesten, montör och underentreprenör till 3M som har huvuduppdraget.

OBELISKEN RITADES AV Louis Jean Desprez, som räknades som en sin tids främste arkitekter. Men Gustav III fick inte själv se den avtäckas. Han mördades ett par år efter svensk-ryska kriget. I stället fick sonen Gustav IV Adolf förverkliga löftet ett drygt decennium senare.

Gustav IV Adolf skulle själv tvingas abdikera 1809 efter förlusten av östra rikshalvan i samband med finska kriget mellan Sverige och Ryssland. Obelisken blev då ett av få kvarvarande minnen av hans namn som annars skulle raderas ut i alla offentliga sammanhang efter statskuppen. ■

Nominerad

**STEN-
PRISET**
2020

Den förra
obelisken.

Projekt: Obelisken, Stockholm.
Beställare: Statens fastighetsverk.
Stenleverantör: Hallindens Granit.
Stenentreprenör: Zaarstone och Närkesten.

FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM